

Дәреснең темасы:

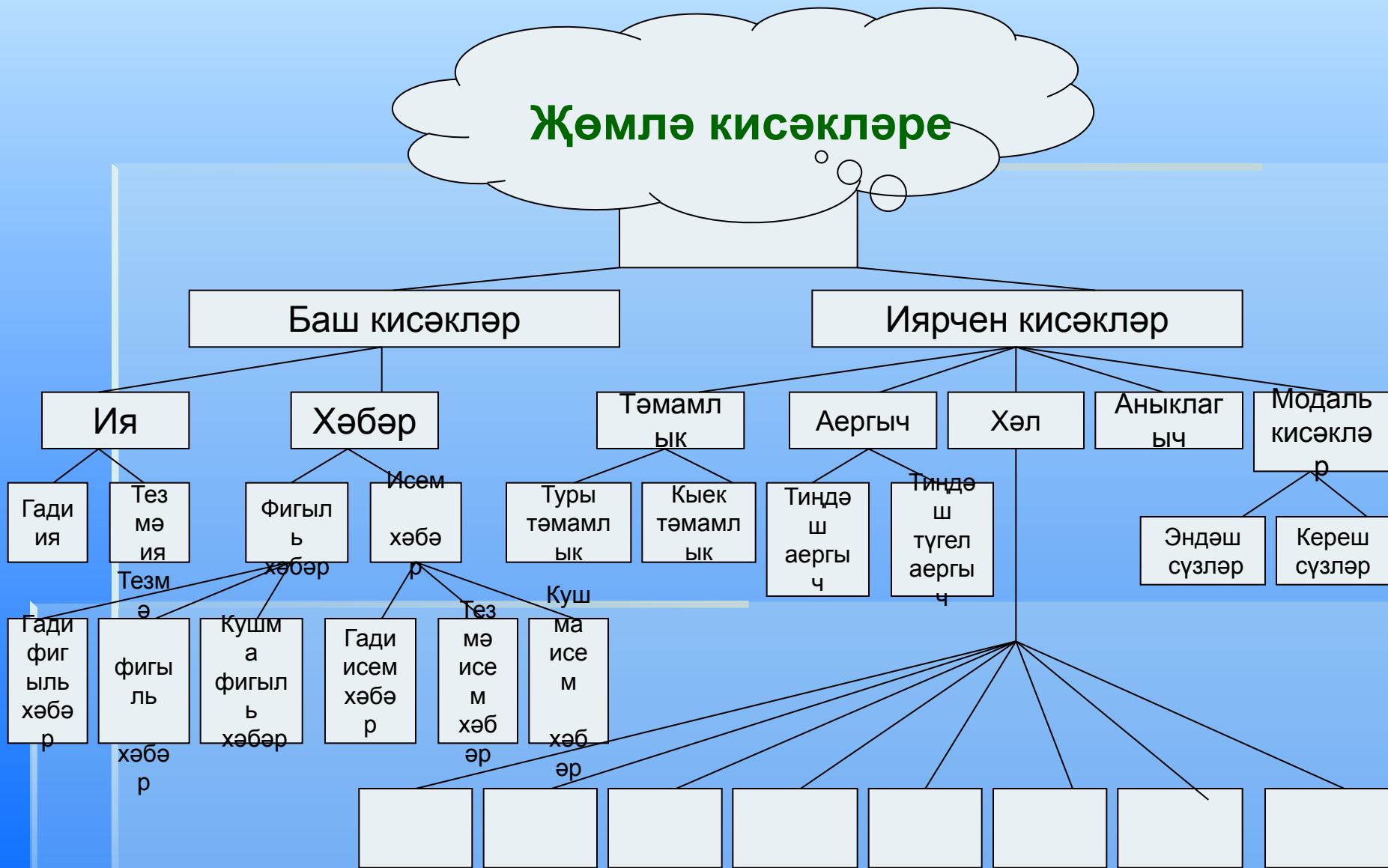
«Хәл һәм аның төрләре. Урын хәле.»

Максат: укучыларның күзәтүчәлекләрен, фикерләү, чагыштыра белү сәләтләрен, сөйләм телләрен үстерү.

Бурычлар:

1. Жәмлә кисәкләре турында өйрәнгәннәрне искә төшерү.
2. Укучыларга хәлләр, хәлләрнең бирелешен аңлату, аларның төркемчәләргә бүленешен ачыклау.
3. Урын хәле. Укучыларга урын хәлен таба һәм аларга хас үзенчәлекләрен таный белергә өйрәнү өчен ярдәм итү.

Жөмлө кисәкләренен шәжәрә агачы.

Хэллэр гаилэсе.

1. Балаларым! Басуыбыз эчендә бер хэзинә бар. Әмма кай жиренә күмелгән икәнән белә алмадым. *(Дәрдемәнд)*
2. Хәзер миңа элеккегә караганда да иртәрәк торырга туры килә. *(А.Алиш)*
3. Алдымда ак кар жәелгән ялтырап, ап-ак булып, Энже-мәржәннәр чәчелгән өстенә вак-вак булып. *(Ш. Бабич)*
4. Ләкин бу биш-алты сәгать миңа күз ачып йому кадәрле дә тоелмады. *(Г. Ибраһимов)*
5. Агачлардан жанга ятыш әйбер ясар өчен, ничәмә ничә корал кулланалар. *(Ф.Яруллин)*
6. Ял итәргә, тамакны туйдырыга туктаган идек. *(Г.Әпсәләмов)*
7. Жиргә бассам арта егәрлегем, Күккә баксам, иркен тын алам. *(Э. Мөзминова)*
8. Көн кичкә авышсада, үзенә күрә матурланып китте. *(Х.Хәйруллин)*

Хэл нэм аның төрлэре.

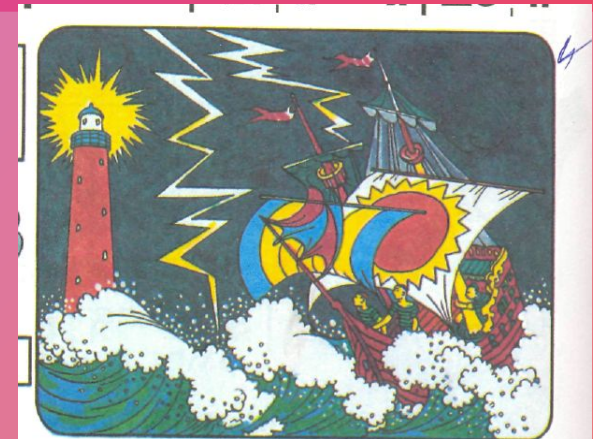
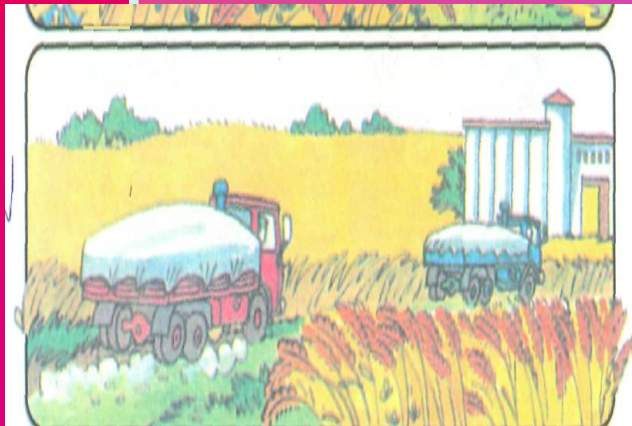
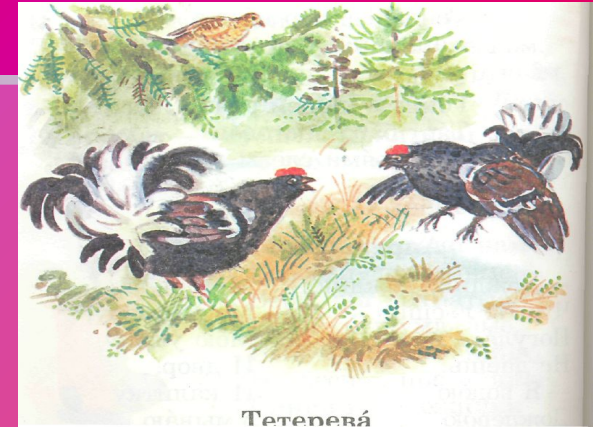
Урын хэле.

Урын хэлэндэ кунакта.

- Эш яки хэлнең урынын белдереп, кайда? кая? кайдан? сорауларының берсенә жавап була торган хэл урын хэле була.

**Рәсемнәр буенча җөмлөләр төзөргә.
Анда урын хәлләре кертеләргә тиеш.**

Жөмлөлөрдөн чыгып хэллэрнең үзенчәлекләрен ачыклайк.

т/с	Мисал өчен жөмлөлөр.	Соравы	Эш яки хэлне кайсы яктан ачыклай?	Ничек белдерелә?
1	Кошлар, никтер түбәнтен очалар.			
2	Урманда кошларга игътибарлы бул!			
3	Торналар көньякка китә башладылар.			
4	Машиналар кырдан ашлык ташыйлар.			
5	Батыр диңгезчеләр маякка таба юл тоттылар.			

Нәтижә.

- **Урын хәле юнәлеш, чыгыш, урын-вакыт килешендәге исемнәр, урын рәвеше, шулай ук бәйлек (бәйлек сүз) белән килгән исемнәр ярдәмендә белдерелә.**

Тест.

А. Татар телендә ничә жөмлө кисәге бар?

1. 4 жөмлө кисәге бар.
2. 5 жөмлө кисәге бар.
3. 6 жөмлө кисәге бар.
4. 7 жөмлө кисәге бар.

Б. Хәлләр ничә төргә бүленә?

1. 5 төргә бүленә.
2. 9 төргә бүленә.
3. 8 төргә бүленә.
4. 12 төргә бүленә.

В. Юк, аңа тапшыра алмадым, «Ялкын» редакциясендә калдырдым. Калын хәре белән бирелгән сүз нинди жөмлө кисәге?

1. Урын хәле.
2. Тәмамлык.
3. Аергыч.
4. Ия.

Г. Урын хәле сораулары:

1. Кайда? Кайчан?
2. Күпме? Кая? Кайдан?
3. Кайда? Кая? Кайдан?
4. Кая? Ничек? Нигә

Д. Урын хәлләре нинди сүз төркемнәре ярдәмендә белдерелә?

1. Бары тик исемнәр белән генә.
2. Юнәлеш, чыгыш һәм урын-вакыт килешендәге исемнәр, урын рәвеше, шулай ук бәйләк (бәйләк сүз) белән
3. Урын рәвеше белән генә.
4. Юнәлеш, чыгыш һәм урын-вакыт килешендәге исемнәр белән генә.